

Yttrande angående rapporten "Analys av möjliga åtgärder för att minska prisområdesproblematiken i Sydsverige"

Sammanfattning

- Ei tillstyrker att Svenska Kraftnät (SvK) får i uppdrag att regelbundet publicera information om vilken tillgänglig kapacitet som funnits för överföring mellan de svenska elområdena samt en prognos över de närmaste veckornas tillgänglighet.
- Ei har inte några invändningar emot att SvK ser över möjligheterna att ändra hanteringen av västkustsnittet så att de nuvarande importbegränsningarna söder om SE4 ersätts med överföringsbegränsningar i snitt 4.
- Ei avstyrker att garanterad minimikapacitet för överföringen mellan SE3 och SE4 införs.
- Ei avstyrker förslaget att auktioner av CfD-kontrakt avseende elområde SE4 inleds under en försöksperiod. Däremot anser Ei att det är fortsatt angeläget att analysera utvecklingen på marknaden avseende prisdifferenserna mellan SE3 och SE4 samt prisutveckling och likviditet för CfD-kontrakten för SE4. En eventuell framtida ändrad marknadsmodell för prissäkring bör vara väl utredd och utformad på ett sådant sätt att den tillämpas på samma sätt inom hela Nordpool-området.

Övergripande synpunkter

Energimarknadsinspektionen har analyserat de förslag som Björn Hagman lämnat i rapporten "Analys av möjliga åtgärder för att minska prisområdesproblematiken i Sydsverige". I Hagmans uppdrag ingick att analysera ett antal möjliga åtgärder för att minska prisskillnaderna mellan elområde 3 och 4. Energimarknadsinspektionen bedömer att samtliga föreslagna åtgärder kan minska prisskillnaderna mellan de aktuella elområdena. Däremot bedömer Ei att förslagen ger andra konsekvenser som måste beaktas och vägas in i bedömningen innan eventuella åtgärder övervägs.

Generellt anser Ei att olika typer av ingrepp i marknaden så långt som möjligt bör undvikas. Det kan ändå finnas skäl som talar för att olika åtgärder behöver sättas in för att åtgärda de eventuella imperfektioner som marknaden själv inte klarar att lösa. I de fall sådana åtgärder vidtas är det av stor vikt att dessa sker på ett systematiskt sätt och där konsekvenserna är ordentligt belysta. Ei anser att det i Hagmans rapport saknas en bredare konsekvensanalys som kopplar samman de olika förslagen och sätter dem i

relation till hur stor inverkan som de föreslagna åtgärderna har för marknaderna. Det samma gäller hur åtgärderna passar in i den nordiska marknadens design och den pågående utformningen av den europeiska marknaden. Energimarknadsinspektionen har valt att kommentera dessa aspekter för vart och ett av förslagen.

Informationsåtgärder för att förbättra förutsägbarheten för aktörer i SE4

Ei tillstyrker förslaget om att SvK ska initiera ett nyhetsbrev på exempelvis veckobasis, där utrymme ges att både redovisa och förklara föregående veckas begränsningar samt ange och motivera prognosintervall för kommande vecka/veckor. Bedömningar av tillgänglig kapacitet är komplicerade och ofta ett resultat av komplicerade samband. Energimarknadsinspektionen anser att den föreslagna insatsen för att öka förståelsen av marknaden och att öka transparensen av SvK:s agerande är entydigt positiv för marknaden.

Västkustsnittet

Ei har inte några invändningar emot att SvK ser över möjligheterna att ändra hanteringen av västkustsnittet så att importbegränsningen görs i snitt 4 i stället för söder om SE4.

Garanterad minimikapacitet

Den osäkerhet som finns om vilken kapacitet som kommer att tilldelas, ökar risknivån i marknaden. Det minskar indirekt tillgången till CfD-kontrakt, varpå dessa blir dyrare. Genom att garantera överföringskapacitet till Elspotmarknaden skulle alla aktörer ges bättre möjligheter att bedöma riskerna och att göra prognoser för framtiden. Därmed reduceras prisskillnader mellan områdena som inte beror av utbud och efterfrågan baserat på t ex vattentillgång och kyla.

Förslaget innebär att prisbildningen på spotmarknaden sker under förutsättning av att den garanterade kapaciteten alltid är tillgänglig. Fysisk överföringskapacitet kan dock i praktiken inte garanteras eftersom exempelvis driftsavbrott kan påverka den fysiska kapaciteten. Detta innebär att Svenska Kraftnät, vid de tillfällen då den faktiska kapaciteten är begränsad till en nivå under den garanterade, måste genomföra olika åtgärder för att ekonomiskt kompensera för att handeln på Elspot utgått från en kapacitet som i realiteten inte finns tillgänglig. I praktiken kommer det att innebära att SvK får genomföra mothandel, primärt i SE4. En betydande risk med en sådan hantering är att problemet med det begränsade utbudet i SE4, som gör prisutvecklingen på Elspot känslig för små förändringar, i stället flyttas till reglermarknaden där SvK genomför mothandeln. I ansträngda lägen kan detta göra att en redan begränsad konkurrens på reglermarknaden blir ännu svagare och att kostnaderna för mothandeln blir mycket höga. Det är inte heller säkert att tillgängliga volymer för den mothandel som behöver genomföras finns på marknaden i alla situationer.

Det presenterade förslaget går också stick i stäv med den grundläggande marknadsmodellen i Norden där systemoperatörerna tillhandahåller tillgänglig kapacitet och där flödena optimeras i handeln utifrån givna förutsättningar. Dessutom förefaller

det olämpligt att införa en princip som ska gälla mellan endast två elområden på en nordisk marknad med totalt tolv områden.

Ei bedömer dessutom att förslaget inte innebär någon lägre kostnad för samhället för de flaskhalsar som finns i elsystemet. I praktiken kommer kostnaden enbart att flyttas från elhandlaren/elköparen till nätägaren/nätabonneten. Med stöd i det ovan anförda avstyrker Ei förslaget om att Svenska Kraftnät ska garantera en minimikapacitet i överföringen mellan elområde 3 och elområde 4.

Auktionering av CfD-kontrakt

Energimarknadsinspektionen konstaterade i rapporten "Elområden i Sverige" (EIR 2012:06) att den obalans som råder mellan utställare och köpare av CfD i de olika elområdena torde påverka priset på prissäkring. Detta förhållande råder inte enbart i elområde 4 i Sverige utan även i andra elområden i Norden.

Energimarknadsinspektionen delar Hagmans bedömning att dessa förhållanden också innebär att priset för CfD normalt inkluderar en premie som exempelvis tradingaktörer kräver för att ta på sig den risk det innebär att ställa ut CfD-kontrakt.

Energimarknadsinspektionen delar också Hagmans uppfattning om att det är av stor vikt att säkerställa att SvK:s roll som oberoende systemoperatör i sammanhanget inte kan ifrågasättas. Det förslag till upplägg som Hagman har lämnat beträffande auktionering av CfD-kontrakt kan också anses uppfylla detta kriterium, vilket var en av svårigheterna som Ei pekade på i rapporten "Elområden i Sverige" (EIR 2012:06).

Energimarknadsinspektionen bedömer att det förfarande med auktionering som Hagman föreslår skulle ha potential att väsentligt öka likviditeten på CfD-marknaden. Därmed får det antas att även marknadens riskpremier kan sjunka vilket även bör minska pris-skillnaden på slutkundsmarknaden mellan elområde 3 och 4. Ett auktioneringsförfarande innebär i det här fallet att SvK enligt en i förväg fastställd plan auktionerar ut CfD-kontrakt.

Teoretiskt ska detta innebära att de prisskillnader som förväntas uppstå och som också leder till flaskhalsintäkter motsvaras av priset på de i förväg auktionerade CfD-kontrakten. I praktiken kommer det alltid att uppstå en skillnad mellan det pris som uppstår i auktionen och de prisskillnader som realiserar i spotmarknaden. I de fall det uppstår oväntat stora prisskillnader kommer alltså kostnaden för SvK att cleara det ingångna prissäkringskontraktet att överstiga den intäkt som uppstår när CfD-kontrakten auktioneras. Detta innebär att risken för oväntade prisskillnader, med det av Hagman lämnade förslaget, förflyttas från marknaden till Svenska Kraftnät. Eftersom Svenska Kraftnäts kostnader i slutändan kommer att hamna på stamnätstariffen innebär förslaget att kostnaden i huvudsak omfördelas mellan olika kollektiv på elmarknaden. Det är Energimarknadsinspektionens uppfattning att det inte är säkerställt att denna omfördelning skulle vara till gagn för kunderna på elmarknaden.

I sammanhanget bör det också påtalas att det inom EU utarbetas regler i form av så kallade nätföreskrifter (nätkoder), som när de antagits kommer att bli bindande för alla EU:s medlemsstater. Dessa regler berör också elområden och prissäkringsinstrument. Av allt att döma kan en auktionering av CfD-kontrakt antas bli förenlig med de krav som är under utarbetande. Den nordiska marknadsmodellen har dock en annan utformning och en övergång till auktionering av prissäkringskontrakt av stamnätsoperatörerna på den nordiska marknaden får anses vara ett principiellt ställningstagande av stor betydelse för bland annat konkurrensförutsättningar på elmarknaden.

Energimarknadsinspektionen anser att ett sådant ställningstagande bör innefatta både en gemensam nordisk hantering och en bedömning av vilka krav som kan ställas i det kommande EU-regelverket. Ei anser därför att det vore olämpligt att sjösätta en nyordning under en försöksperiod. Ei förordar i stället att överväga att i ett senare skede genomföra ett långsiktigt stabilt system. Vidare vore det önskvärt att inte heller isolerat skapa lösningar för endast ett elområde utan sträva efter en tydlig och konsekvent modell som skulle kunna användas inom hela Nordpool-området. Ei avstyrker därför Hagmans förslag att införa CfD-auktioner för SE4 under en försöksperiod men anser att frågan om likviditeten i CfD-handeln är angelägen och bör utredas vidare.

Ei vill även framhålla att prisskillnaderna mellan elområde 3 och 4 bedöms minska när de av Svenska kraftnät påbörjade arbetena med att bygga en luftledning för 400 kV växelström mellan Hallsberg och Barkaryd och en likströmsförbindelse mellan Barkaby och Hurva avslutas. Projekten syftar till att förstärka växelströmsnätet, öka driftsäkerheten och åtgärda begränsningar i överföringskapaciteten till södra Sverige.

Ei föreslår att regeringen tar ställning till vilka utredningsåtgärder som bör vidtas efter att Ei har avrapporterat det uppdrag som regeringen givit och som syftar till att jämföra de olika typer av prissäkringsinstrument som används på den nordiska respektive den kontinentala elmarknaden samt att redovisa de för- och nackdelar som finns hos de olika typerna av instrument.

Beslut om detta yttrande har fattats av ställföreträdande generaldirektören Tony Rosten. Vid den slutliga handläggningen har därutöver deltagit, chefsjuristen Göran Morén, biträdande chefsjuristen Hanna Abrahamsson, avdelningscheferna Kaj Forsberg och Sara Sundberg, föredragande.

Tony Rosten

Sara Sundberg